

מות ילדו של דוד מבת שבע (שמ"ב ב"ב, יג-כה)

פרשת חטאו של דוד וגמולו (שמ"ב ב"א-ב) זכתה להתייחסות נרחבת בפרשנות המקרא, החל בחז"ל ובפרשנות הקדומה, וכלה בפרשני זמננו ובמחקר המודרני. סיפור זה הוא נקודת מפנה בתיאור מלכות דוד: עד עתה תיאר המקרא את עלייתו והצלחותיו של דוד. משעה שחטא, פוקדת אותו שרשרת אסונות אישיים וממלכתיים.

אך דומה שחלקה האחרון של הפרשה, העוסק במות בנה של בת שבע, נשאר בשולי הפרשנות והמחקר, ומעטים התייחסו לתרומתו לפרשה. במאמר זה ברצוני לדון בתרומותיו הספרותיות והאידיאולוגיות של סיפור זה למערך הכללי של פרשת חטאו של דוד.

ראשית יש לעמוד על מיקום סיפור מותו של הילד בתוך כלל הפרשה.¹ גבולותיו של סיפור חטא דוד וגמולו ברורים, והם כוללים את פרקים י"א-י"ב בשלמותם. הפרשה פותחת בשליחת יואב למצור על העיר רבה (שמ"ב י"א, א) ומסיימת בתיאור לכידת העיר רבה על ידי יואב ודוד (שמ"ב י"ב, ב-כז-לא).² את הסיפור מקובל לחלק לשני חלקים: החטא (פרק י"א), והעונש (פרק י"ב). פרק י"א פותח ומסיים בשליחים ששולח דוד: "וישלח דוד את יואב" (י"א, א) – "וישלח דוד ויאספה אל ביתו" (י"א, כז). פרק י"ב פותח ומסיים בשליח ששולח ה' אל דוד: "וישלח ה' את נתן" (י"ב, א) – "וישלח ביד נתן הנביא" (י"ב, כה).³ שני הפרקים מסתיימים באזכור ה'. פרק יא מסתיים באזכור כעסו של ה': "וירע הדבר... בעיני ה'"

1. על מבנה הפרשה ראה: א' סימון, 'אתה האיש, מלך בחטאו, איש בתשובתו ואב בעונשו', קריאה ספרותית במקרא: סיפורי נביאים, ירושלים 1997, עמ' 113-118. אני מקבל את המבנה המוצע על ידיו, בשינויים קלים.
2. בסיפור המקביל בדברי הימים, שמדלג על חטאו של דוד, נמסרים שני הקטעים האלו ברצף (דה"א כ', א-ג). נתון זה תורם לחיזוק התייחסות שהוצע למעלה.
3. השימוש בשורש 'שלח' בנוגע לנביא נדיר מאוד, ומופיע רק כאן ובשופטים ו', ח. על השורש 'שלח' כשורש מנחה המבטא עונש במידה כנגד מידה, ראה: י' יעקבס, מידה כנגד מידה בסיפור המקראי, אלון שבות תשס"ו, עמ' 179-180.

"א, כז). פרק י"ב מסתיים באזכור ידידות עם ה': "ויקרא את שמו ידידה בעבור ה'" (י"ב, כה).⁴

את חלקו השני של הסיפור, דהיינו את פרק י"ב, ניתן לחלק לשני חלקים: פסוקים א-יב – משל כבשת הרש ונמשלו. פסוקים יג-כה – חזרתו בתשובה של דוד.

כאמור, המאמר הזה מתמקד רק בחלקו השני של הפרק. בחלק זה, לאחר חזרתו בתשובה של דוד, מתוארת מחלתו של הילד הנולד לבת שבע ומותו, תגובותיו של דוד למחלה ולמוות, ותגובת העבדים למעשי דוד. מספר בעיות מתעוררות למקרא הפסוקים:

- א. לאחר ששומע נתן את הצהרת התשובה של דוד, הוא קובע: "גם ה' העביר חטאתך לא תמות"⁵ אפס כי נאץ נאצת... בדבר הזה גם הבן הילוד לך מות ימות" (י"ב, יג-יד). ברם, אם דוד חזר בתשובה, מדוע עדיין צריך להמית את בנו? מה התועלת בהמתת ילדו הקט של דוד?⁶
- ב. קיים פער בין דברי נתן, "גם הבן הילוד לך מות ימות" (י"ב, יד), ובין הביצוע, "וילך נתן אל ביתו ויגף ה' את הילד אשר ילדה אשת אוריה לדוד ויאנש" (י"ב, טו). בנו של דוד לא מת מיד, כפי שניתן היה להבין מדברי הנביא, אלא רק לאחר שבעה ימי ייסורים. מה סיבת הפער בין דברי נתן ובין הביצוע, ומדוע יש צורך בשבעה ימים כדי להמית את התינוק הקטן?
- ג. תיאור הפער בין מעשיו של דוד ובין פרשנות עבדיו למעשיו מהווה חלק מרכזי בסיפור. המקרא מתאר באריכות את מחשבותיהם המוטעות של העבדים:

4. הפסוקים הבאים (כו-לא) הם, כאמור, חלק מהמסגרת ההיסטורית.
5. שאלה בפני עצמה היא, היכן נגזרה גזרת המוות על דוד שמצוטטת על ידי נתן. התשובה המקובלת היא, שהדבר רמוז בדברי דוד עצמו: "בן מות האיש העשה זאת" (י"ב, ה). ראה: אברבנאל (פס' יג); J.P. Fokkelman, *Narrative Art and Poetry in the Books of Samuel I*, Assen 1981, p. 87; ש' בר אפרת, **שמואל ב עם מבוא ופירוש, מקרא לישראל – פירוש מדעי למקרא**, תל אביב 1996, עמ' 122.
6. כמה פרשנים וחוקרים התייחסו לשאלה זו. לדעת רד"ק (פס' יג) ואברבנאל (פס' יד), הילד צריך למות כיוון שנולד בעוון. לדעת הרצברג משמש הילד כקרבן לשם הצלת דוד מכל פגע עתידי. ראה: H.W. Herzberg, *1 and 2 Samuel, A Commentary (OTL)*, J.S. Bouden: (trans.), Great Britain 1964, p. 316. איננה יכולה לכפר עליו לחלוטין, אלא רק להעתיק את גזר דין המוות מדוד עצמו לבנו. ראה: P.K. McCarter, *1-2 Samuel, A New Translation with Introduction and Commentary* (AB), New York 1984, p. 301. לדעת מדן, "כל צעדיו של דוד, גם הבלתי שקולים שבהם, נעשו מדאגה לעובר-הבן", והוא הציר המרכזי והסיבה להריגת אוריה ולקחת בת שבע לאישה. ראה: י' מדן, **דוד ובת-שבע – החטא, העונש והתיקון**, אלון שבות תשס"ב, עמ' 99-102.

מות ילדו של דוד מבת שבע (שמ"ב י"ב, יג-כה)

"ויראו עבדי דוד להגיד לו כי מת הילד כי אמרו הנה בהיות הילד חי דברנו אליו ולא שמע בקולנו ואיך נאמר אליו מת הילד ועשה רעה" (י"ב, יח); "ויראו עבדי אליו מה הדבר הזה אשר עשיתה בעבור הילד חי צמת ותבך וכאשר מת הילד קמת ותאכל לחם" (י"ב, כא), ולעומתן, את הסיבה האמתית למעשיו של דוד, שאותה הוא מבאר להם לאחר תמיהתם: "ויראו בעוד הילד חי צמתי ואבכה כי אמרתי מי יודע יחנני [וחנני קרי] ה' וחי הילד. ועתה מת למה זה אני צם האוכל להשיבו עוד אני הלך אליו והוא לא ישוב אלי" (י"ב, כב-כג). דומה שהמספר המקראי נעזר לאורך כל הקטע בתגובותיהם של עבדי דוד, כדמויות משניות לדוד, לשם הארת דמותו של דוד. מה ההסבר להבדל בתגובות בין דוד ובין עבדיו, מה חשיבותם של העבדים, וכיצד הם עוזרים בהבנת התהליכים העוברים על דוד ובהבנת המסר של הסיפור?

ד. בהמשך להערה הקודמת, נראה שהסברו של דוד לעבדיו, שצוטט לעיל, הגיוני מאוד ומתקבל על הדעת.⁸ ומכאן, שלא ברורה תמיהתם של העבדים, ולא ברור מה רואה המקרא להאריך כל כך בעניין זה?

דומני שהמפתח להבנת הרעיון והמסר של סיפור מות הילד טמון בהתבוננות בהקשרו הכולל, דהיינו בקשריו עם סיפור חטאו של דוד. כאמור, חטאו של דוד מתואר באריכות ובהרחבה לאורך כל פרק י"א. גם תגובת הנביא – משל הכבשה ונמשלו מפיו של נתן – זוכים לתיאור ארוך, בפרק י"ב פסוקים א-ב. לעומת האריכות בתיאור החטא ובציטוט דברי נתן, בולטת העובדה שחזרתו בתשובה של דוד מתוארת בקיצור רב – בשתי מילים בלבד: "ויראו דוד אל נתן חטאתי לה" (י"ב, יג). בפשטות ניתן לומר, שהסיבה לכך היא רצונו של המקרא לשבח את תגובתו המהירה, המרשימה והספונטנית של דוד.⁹ אך ייתכן שהתיאור הקצר טומן בחובו גם ממד של חוסר נחת מהחיפזון של דוד, שעלול לבטא חוסר הבנה של החוטא את חטאו.

ואכן, בחינת חטאו של דוד מגלה שהוא איננו חטא פשוט. הרג אוריה על ידי דוד הוא בעצם חטא משולש: כלפי האדם הפרטי; כלפי עם ישראל; וכלפי שמים.

7. מקרט (לעיל, הערה 6, עמ' 301) סוקר מספר פירושים אפשריים לביאור ההבדל בין תגובת העבדים ותגובת דוד.

8. דעה אחרת מביעה שרון, המשווה בין סיפור התגובות למותם של בני אהרן (ויקרא י', טז-כ) וסיפור מות בנו של דוד, וטוענת שמעשיו של דוד לאחר מות הילד מפתיעים לא רק את העבדים אלא גם את הקורא. ראה: D.M. Sharon, 'When Fathers Refuse to Eat: The Trope of Rejecting Food and Drink in Biblical Narrative', *Semeia* 86, 1999, pp. 135-148.

9. ראה: הרצברג (לעיל, הערה 6, עמ' 314; בר אפרת (לעיל, הערה 5), עמ' 122; סימון (לעיל, הערה 1), עמ' 147. דבר זה בולט במיוחד בהשוואה לחזרתו בתשובה של שאול (שמ"א ט"ו), והדברים ידועים.

ראשית, חטא דוד כנגד אוריה עצמו, חטא שבין אדם לחברו. במעגל נרחב יותר חטא דוד כנגד כלל עם ישראל, בכך שהפגין אדישות לחיי החיילים הנמצאים תחת השגחתו, בעוד העם סומך על שיקול דעתו כמנהיג. במעגל השלישי חטא דוד כנגד הקב"ה, חטא שבין אדם למקום, בכך שהתעלם ממצוות התורה ומהשגחתו של ה'. על פי זה צריך דוד לתקן את שחטא בכל שלושת המעגלים הללו: עליו לחזור בתשובה על המעשה שעשה כלפי האדם הפרטי, על הזלזול בחיי אדם שגילה במעשיו ועל יחסו לה' כפי שהתגלה בחטאו.

תגובתו של דוד לדברי נתן היא אכן תשובה מהירה ומרשימה, אך אין בה אלא הכרה במעגל השלישי של החטא – "חטאתי לה'" (י"ב, יג).¹⁰ כדי שדוד יחזור בתשובה גם בשני המעגלים הראשונים, יש צורך בזמן נוסף ובמעשים נוספים. לכן נגזר על דוד עונש חדש – מות ילדו לאחר שבעה ימי ייסורים. עונש זה יסייע לדוד לחזור בתשובה בכל שלושת המעגלים. מעשי דוד ודבריו במהלך ימי הייסורים של הילד ולאחר מותו, ירמזו לתהליך התשובה של דוד.

א. ראשית, נבחן כיצד רומז המקרא לתיקון חטאו של דוד כלפי הפרט – כנגד אוריה החתי.

ישנה השוואה מעניינת בין תיאור מעשיו של אוריה החתי לאחר שדיבר עמו דוד, ובין תיאור מעשיו של דוד תוך כדי חוליו של בנו. כמה מפעולותיו של דוד מתוארות במהלך המחלה עצמה:

וַיִּבְקֹשׁ דָּוִד אֶת הָאֱלֹהִים בְּעַד הַנְּעַר וַיֵּצֵא דָּוִד צוּם וַבָּא וְלֵן וַשְּׁכַב אֶרְצָה. וַיִּקְמוּ זַקְנֵי בֵיתוֹ עָלָיו לְהַקִּימוֹ מִן הָאֶרֶץ וְלֹא אָבָה וְלֹא בָרָא אֶתֶם לָחֵם (י"ב, טז-יז).

פעולות אחרות של דוד מתבררות רטרואקטיבית, לאחר שהתבשר דוד על מותו של בנו:

וַיִּקֶם דָּוִד מֵהָאֶרֶץ וַיִּרְחֹץ וַיִּסַּךְ וַיַּחֲלֹף שִׁמְלָתוֹ [שְׁמֹלְתָיו קרי] (י"ב, כ).
וַיִּנַּחֵם דָּוִד אֶת בֵּית שִׁבְעָ אֲשֶׁתוֹ וַיָּבֵא אֵלָיָהּ וַיִּשְׁכַּב עִמָּה (י"ב, כד).

מתברר שדוד מנע עצמו מארבעה דברים: הוא 'שוכב ארצה' (י"ב, טז), ולא במקום משכבו הרגיל; הוא נמנע מלאכול (י"ב, טז-יז); נמנע מלרחוץ, לסוך ולהחליף בגדיו – הוא עושה זאת רק לאחר שנודע לו על מות ילדו (י"ב, כ); ונמנע מלשכב עם אשתו – גם זאת הוא עושה רק לאחר שניחם אותה על מות הילד (י"ב, כד). והנה, מאותם דברים שנמנע דוד נמנע גם אוריה החתי:

וַיִּשְׁכַּב אֹרִיָּה פֶתַח בַּיִת הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל עַבְדֵי אֲדֹנָיו וְלֹא יָרַד אֶל בֵּיתוֹ (י"א, ט).

10. אברבנאל מבאר שדוד אומר "חטאתי לה'", כיוון שאין בן אדם שאותו הוא יכול לפייס: אוריה מת, בת שבע איננה זקוקה לפיוס, ועם ישראל איננו מודע לחטאו של דוד.

מות ילדו של דוד מבת שבע (שמ"ב י"ב, יג-כה)

וַיֹּאמֶר אֲוִירָה אֶל דָּוִד הָאֵרוֹן וַיִּשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה יֹשְׁבֵימָה בְּסָכוֹת וְאֲדָנִי יוֹאָב וְעֶבְדֵי אֲדָנִי
עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה חַנִּים וְאֲנִי אָבוֹא אֶל בֵּיתִי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכַּב עִם אִשְׁתִּי חַיֵּךְ וְחַי
נַפְשְׁךָ אִם אֶעֱשֶׂה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה (י"א, יא).

גם אוריה מנע עצמו מארבעה דברים: הוא איננו שוכב במשכבו הרגיל, אלא בפתח בית המלך; הוא נמנע מלאכול; הוא נמנע מללכת לרחוץ ולהחליף בגדיו בביתו, אף על פי שבא מהדרך ("הלא מדרך אתה בא" – י"א, י); ונמנע מלשכב עם אשתו.¹¹ מה מטרת מערך ההשוואה הזה? דומה שהמקרא מלמדנו שבמעשים שעשה תוך כדי חוליו של בנו גילה דוד הזדהות עם קרבנו. הימנעות דוד מאותם דברים שמהם נמנע אוריה, מסמלת את תשובת המשקל ואת הכפרה על חטאו כנגד אוריה. הזדהות זו היא חלק מתהליך החזרה בתשובה שאותו צריך דוד לעבור לפני שיתכפר חטאו.

ב. עתה נבדוק כיצד רומז המקרא לתיקון חטאו של דוד הנוגע לזלזול ולאדישות לחיי הכפופים לו.

כזכור, דוד רצה לחפות על חטאו עם בת שבע, ולכן ניסה לשלוח את אוריה לביתו (י"א, ז-ג), אך לאחר שניסיונו זה נכשל, החליט דוד להרוג את אוריה. החלטה זו איננה פוגעת רק באוריה, אלא מהווה פגיעה כוללת בעם ישראל וזלזול בחיי אדם, כיוון שאוריה, וכמוהו שאר החיילים, נמצאים תחת סמכותו של המלך וחייהם מסורים בידיו. לשיא הזלזול בחיי נתיניו הגיע דוד בדבריו למלאך ששלח יואב עם בשורת הנופלים בקרב:

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַמְּלָאָךְ כֹּה תֹאמַר אֶל יוֹאָב אֶל יָרֵעַ בְּעֵינֶיךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה כִּי כָזָה וְכָזָה
תֹּאכַל הַחֶרֶב הַחֶזֶק מִלְחַמְתֶּךָ אֶל הָעִיר וְהָרְסָה וְחִזְקָהּ (י"א, כה).

בדברים קשים אלו משדר דוד לכל שומעיו יחס של אדישות לחיי האנשים שתחת פיקודו. תקלה זו צריכה לבוא על תיקונה.

ייתכן שרמז לתיקון תקלה זו נמצא בדברי דוד לאחר מות ילדו. התיקון מגיע כאשר מונחים על הכף חיים החשובים לדוד, חיי בנו מבת שבע. מחלתו של הבן מזעזעת את דוד וגורמת לו לשקול מחדש את חשיבותם של החיים. ראשית, מנסה דוד להציל את חייו של התינוק בכל דרך אפשרית: הוא שוכב ארצה, נמנע מהנאות החיים ופונה לה' בתחינה. גם דבריו לאחר שהתינוק מת מלמדים על השינוי שעבר על דוד ועל הבנת המשמעות של חשיבות חיי האדם:

וְעַתָּה מֵת לְפָנַי זֶה אֲנִי צָם הָאוֹכֵל לְהַשִּׁיבוֹ עוֹד אֲנִי הֵלֵךְ אֵלָיו וְהוּא לֹא יָשׁוּב אֵלָי
(י"ב, כג).

11. על חלק מהאנלוגיה הזו עמדו סימון (לעיל, הערה 1), עמ' 153-154, וכן: R. Alter, *The David Story, A Translation with Commentary of 1 and 2 Samuel*, New York 1999, p. 261.

דוד מבין שהמוות הוא בלתי הפיך, שהמת לא ישוב עוד לחיים. בציטוט דברי דוד לאחר מות הילד רומז המקרא למהפך במחשבתו של דוד: הוא מבין את משמעות החיים, ובכך מתקן את חטאו – את הזלזול בחיי האדם.¹²

ג. עד עתה נוכחנו, שבסיפור מותו של הילד רומז המקרא לחזרה בתשובה של דוד מחטאו כלפי אוריה ומהזלזול בחיי נתיניו. אך דומה שגם כלפי שמים יש לדוד מה לתקן. אמנם דוד הודה ואמר "חטאתי לה" ("ב, יג), ובכך הודה שהתעלם מציווי ה', אך מעשיו של דוד המתוארים בפרק י"א מלמדים, שדוד לא רק התעלם ממצוות ה', אלא גם חשב שניתן להסתיר את חטאו מה'. העובדה ששם ה' נעדר לחלוטין מפרק י"א, ומופיע לראשונה רק בפסוק האחרון של הפרק, מלמדת על הנתק הקיים בין ה' ובין המלך. ואכן, עברו מספר חודשים מאז החטא, דוד אסף את שבע לביתו, בת שבע ילדה לו בן, ודוד חשב לתומו שתכניו הצליחה, ומעשיו עברו ללא כל תגובה שמימית.

שליחותו של נתן אל דוד ("ב, א-ג) מלמדת אותו שאין אפשרות להסתיר דבר מעיני מלכו של עולם, אולם דוד צריך לעבור תהליך ארוך ועמוק כדי להפנים היטב מסר זה. תהליך ההפנמה רמוז בתיאור מהלך חוליו של בנו, כאשר דוד מערב את ה' בכל שלב ושלב של המשבר, הן לפני מות הילד הן אחרי מותו, בניגוד מוחלט למעשיו בעת החטא.

בזמן חוליו של הילד פונה דוד ישירות לה' ומבקש לשנות את רוע הגזרה, אף על פי ששמע במפורש מפי הנביא על אודות העונש:

וַיִּבְקֶשׂ דָּוִד אֶת הָאֱלֹהִים בְּעַד הַנֶּעַר וַיֵּצֵא דָּוִד צוֹם וַבָּא וְלֵן וְשָׁכַב אֶרְצָה ("ב, טז).

לאחר שעבדי דוד מספרים לו על מות הילד, מסופר שדוד הלך להשתחוות בבית ה':

וַיָּקָם דָּוִד מֵהָאֶרֶץ וַיִּרְחֹץ וַיִּסַּךְ וַיַּחַלֵּף שְׂמָלְתּוֹ [שְׂמֵלְתּוֹ קָרִי] וַיָּבֵא בַּיִת ה' וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֵל וַיִּשְׁיֵמוּ לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל ("ב, כ).

יש לשים לב לסדר המעשים של דוד, הוא קם, מתרחץ, מחליף בגדיו, אך לפני שהוא הולך הביתה לאכול, הוא מקדים והולך לבית ה' – מקום המשכן – ומשתחוה לה!¹³ בדבריו לעבדים חוזר דוד ומדגיש את ניסיונותיו ליצור קשר עם ה':

כִּי אָמַרְתִּי מִי יוֹדֵעַ יַחַנְנִי [וַיַּחְנְנֵנִי קָרִי] ה' וַחֲמֵי הַיֶּלֶד ("ב, כב).

12. על הניגוד שבין דברי דוד ליואב בפרק י"א ובין דבריו לאחר מות הילד עמד פוקלמן (לעיל, הערה 5), עמ' 91. לדעת אלטר (לעיל, הערה 10, עמ' 262) זו הפעם הראשונה בספר שמואל שדוד מדבר מעומק לבו ומביע את רגשותיו האמתיים.

13. דומני שגם הקדמת הרחיצה והחלפת הבגדים להגעה לבית ה' מעבירים מסר של כבוד כלפי שמים – שלא להגיע מלוכלך לבית ה', ראה רד"ק (פס' כ). על האפשרויות השונות להבנת המונח 'בית ה' בפסוק זה, ראה: מ' אביעוז, "ויבא בית ה' וישתחו" (שמואל ב יב, כ): לאן הלך דוד?, שנתון לחקר המקרא והמזרח הקדום יח, תשס"ח, עמ' 3-11.

מות ילדו של דוד מבת שבע (שמ"ב י"ב, יג-כה)

הקשר ההדוק עם ה' במהלך ימי המחלה, מלמד על תיקון הפגם שהיה בדוד בזמן חטאו. דוד איננו מתעלם עוד מה', אלא פונה אליו ומבין את השגחתו התמידית. דומני שרק כך ניתן לבאר את תפקידם של העבדים כדמויות משניות בסיפור. העבדים מבליטים את הפער שבין התנהגות דוד לפני מות בנו ולאחריה. העבדים סברו בטעות, שהתנהגותו של דוד מבטאת מצב נפשי קשה בגלל מחלת הילד, ולפי זה הניחו שלאחר המוות מצבו עוד יידרדר "ועשה רעה" (י"ב, יח) – הוא יתאבל בצורה קיצונית יותר, ואולי אף יאבד נפשו לדעת.

נקודת המבט השגויה של העבדים מבליטה את נקודת המבט האמתית של דוד. מעשי דוד אינם נובעים מייאוש או ממצב נפשי קשה אלא להפך, מהסתכלות דתית ומהבנת כוחו של ה'. דוד איננו מתאבל, אלא נאבק על חייו ילדו, וזאת באמצעות פנייה ישירה לה! העבדים, שאינם יודעים שמחלת הילד נובעת מחטאו של דוד, רואים במעשי דוד תגובה אנושית של צער ואבל, ומצפים להתגברות האבל עם בשורת מות הילד. אך דוד יודע שהחולי של ילדו נובע מהחטא, ומעשיו נובעים מרגש דתי של הכרת מעשי ה', חרטה ותשובה. לאחר מות הילד, כאשר מבין דוד שפנייתו לה' לא התקבלה, מקבל דוד את הגזרה באהבה ומתוך צידוק הדין.¹⁴

בדברים אלו נענו כל התמיהות שהועלו בתחילת המאמר: גם לאחר שחזר דוד בתשובה, יש עדיין עניין חשוב בהמתת בנו הקטן. מעשי דוד ודבריו בשבעת ימי הייסורים של הילד רומזים לתהליך החזרה בתשובה של דוד. העבדים כדמויות משניות מאירים את דמותו של דוד כחוזר בתשובה.

לסיכום, במאמר זה הצעתי, שתרומתו המרכזית של סיפור מות ילדו של דוד היא בחשיפת עולמו הפנימי של דוד לאחר שהתגלה חטאו על ידי נתן הנביא. יש לחזור ולהדגיש, שאין למצוא בסיפור מות הילד התייחסות ישירה של דוד לעוול שהוא גרם. ברם, דרכו של הסיפור המקראי להעביר את מסריו ורעיונותיו בצורה עקיפה ובעזרת אמצעים ספרותיים. בעזרת מערכי השוואה, פערים בין תיאורים ודמויות משניות, רומז הסיפור לתהליך החזרה בתשובה של דוד על חטאיו. ניתן לומר שדוד עובר שני תהליכים של חזרה בתשובה:

בשלב ראשון, מיד לאחר נאומו של נתן הנביא, הוא שב בתשובה מהירה וספונטנית.

14. ראה גם: מדן (לעיל, הערה 6), עמ' 149. יצוין שיש שהבינו אחרת את התנהגותו של דוד במהלך מחלת ילדו. לדעת אברבנאל (פס' כא-כג), דוד עשה עצמו מתאבל כדי להעלים מאשתו ומהעבדים את ידיעתו שחוליו של הילד נובע מחטאו של האב. פוקלמן (לעיל, הערה 5, עמ' 90) סובר, שדוד ידע מראש שאין סיכוי להציל את הילד, ואת האבל הוא קיים כבר בשבעת ימי ההמתנה. לכן הוא איננו מתאבל לאחר מות הילד. ברם, על פי ביאורי למעלה דוד כלל לא התאבל בשבעת ימי ההמתנה.

בשלב שני עובר דוד תהליך של תשובה איטית והדרגתית, שבו הוא מתקן את כל הרבדים של חטאו: מעשי דוד לפני מות הילד רומזים לתיקון החטא הפרטי שחטא דוד כלפי אוריה – חטא בין אדם לחברו. דברי דוד לאחר מות הילד רומזים לתיקון החטא הכולל שחטא דוד כלפי עם ישראל באדישות לחיי הכפופים לו. מעשי דוד ודבריו לפני מות הילד ולאחריו רומזים לתיקון חטאו של דוד בהתעלמות ממלכו של עולם.

רק לאחר שעבר דוד את שני התהליכים, ותיקן את כל הפגמים שהתגלו בחטאו, יכול המקרא לתאר את הפיוס בין ה' ובינו:

...ויקרא [נתקרא קרי] את שמו שלמה נה' אהבו. וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידה בעבור ה' (י"ב, כד-כה).